

תנועת הקיבוץ הדתי

ח' סיון תש"ע 21.5.10

גיליון מס' 208

פרשת נשא

מאת הרב דוד ביגמן, מעלה גלבוע

בפרשת נשא אנו פוגשים מבנה ספרותי מוזר ומתמיה. בפרשה זו מסתיים המפקד החגיגי של המחנה. התורה פותחת את הסקירה החגיגית של מעמד זה במילים:

שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבוֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגָּלְתָּם: (במדבר פרק א פסוק ב)

אחרי הפקודים מופיע הקובץ המשפטי העיקרי של ספר במדבר. קובץ זה כוללת חמש פרשיות ונסקור אותן בהמשך. אך אחרי הפרשיות המשפטיות אנו שומעים על חגיגות חנוכת המשכן והמקום של נשיאי המטות במעמד זה:

(א) וַיְהִי בַיּוֹם כְּלוֹת מִשֶׁה לְהִקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתוֹ וְאֵת כָּל כְּלָיו וְאֵת הַמִּזְבֵּחַ וְאֵת כָּל כְּלָיו וַיִּמְשַׁח אֹתָם:

(ב) וַיִּקְרִיבוּ נְשֵׂי יִשְׂרָאֵל רֹאשֵׁי בֵּית אֲבוֹתָם הֵם נְשֵׂי הַמִּטּוֹת הֵם הָעֹמְדִים עַל הַפְּקָדִים: (שם פרק ז פסוקים א-ב)

מפקד:

1. מטות על פי נשיאים
2. לויים

קובץ משפטי

1. קרבנות הנשיאים

2. העלאת הנרות על ידי אהרן הקדשת הלויים

מה פשר המבנה המיוחד הזה? המעבר בין הפקודים לחנוכת המשכן נראה טבעי ומתאים. על ידי הקדמת הפקודים לקרבנות הנשיאים הקורא מבין שהם פועלים כנציגי השבטים וכולם שותפים בחנוכה המשכן, בעבודת ה' ובשמחה הכרוכה בה. נקודה זו מודגשת על ידי מילות מפתח כגון: ראש, בית אבותם, מטה אך אין אנו זקוקים לרמיזות ספרותיות. התורה מחברת את הפרשיות במפורש: "הם נשיאי המטות הם העומדים על הפקדים". אם כך, מדוע התורה עוצרת מעבר טבעי ומשחילה במקום זה קובץ משפטי? כדי לעמוד על משמעות העניין אנו חייבים לסקור את הקובץ המשפטי מבחינה תוכנית וספרותית:

1. הנשלחים מהמחנה:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש: מִזְכָּר עַד נִקְבָּה... (שם פרק ה פסוקים א-ב)

2. מעילה בה':

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכֹּל חֲטֵאת הָאָדָם לְמַעַל מֵעַל בְּה' וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא: (שם פסוקים ה-ו)

3. סוטה (מעילת אשה באישה):

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי תִשָּׂה אֶשְׁתּוֹ וּמָעַלָה בּוֹ מֵעַל: (שם פסוקים יא-יב)

4. פרשת נזיר:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְּלֵא לְנָדָר נָדָר נָזִיר לְהִזְרֹא לַה': (שם פרק ו פסוקים א-ב)

5. ברכת כהנים:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן וְאֶל בְּנָיו לֵאמֹר כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: (שם פסוקים כב-כג)

קיים דמיון צורני בין הפתיחות לכל הפרשיות: וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל... בארבע הראשונות משה נצטווה לפנות לבני ישראל וכמובן בפרשה האחרונה, ברכת כהנים, נצטווה לפנות לאהרן ובניו. מקום הכהונה מודגש, הן בצורה והן בתוכן. כמו במפקד ובחנכות המשכן הפרשה האחרונה בקובץ המשפטי פונה לאהרן ובניו.

תפקיד הכהונה מודגש גם בצורה אחרת. הפרשיות בנויות בצורה כיאסטית מבחינה צורנית - מהקצרה לארוכה וחזור עד לפרשה קצרצרה - ברכת כהנים. סדר זה מדגיש את מרכזיותה של פרשת סוטה בתוך המבנה. גם תפקיד הכהן בפרשה המרכזית זוכה לטיפול ספרותי דומה שכן על אף תפקידו הקריטי בכל הפרשיות, המילה "כהן" אינה מוזכרת כלל בפרשה הפותחת ובזו הסוגרת ומוזכרת מעט בשניה (שלוש פעמים) ומעט יותר ברביעית (שבע פעמים) ופעמים רבות בפרשה האמצעית-פרשת סוטה (שלוש עשרה פעמים). ישנם שני תכנים בולטים בפרשיות אלו: הזכרת איש ואשה בצורה שוויונית (פרט לסוטה) ותפקידו של הכהן.

ומכאן אפשר ההפסקה ברצף הסיפורי לקובץ משפטי. ברצף הסיפורי בני ישראל חוגגים הווי מדברי עם מבנה שבטי ההולם אותו, בטקסיות רבה. אך בקובץ המשפטי, התורה מכינה את בני ישראל למבנה חברתי אחר שהולם עם המתיישב באחוזות לפי משפחות גרעיניות. בנוסף למעבר משבט למשפחה ניכרת העברת סמכויות מנשיא לכהן. מעבר זה בולט במיוחד בפרשת סוטה, שכן בחברה השבטית הנשיא ודאי היה מטפל בטרוניה של בעל מקנא והכהן מחליף אתו בתפקיד זה וברכת כהנים מחליפה את הברכה המסורתית של אבי השבט (למשל ברכת יעקב אבינו לבניו). הכבוד בעבודת הקודש ניתן לנשיאי המטות אך התורה כבר מעבירה תפקידים סמכויות לאיש, לאשה ולכהן.

מכאן המסר הטמון בפרשתנו. כאשר מתחוללים שינויים מבניים בחברה יש מקום לשנות את צורת ההנהגה לצורת מתאימה יותר לרווחה החומרית ורוחנית של החברה אך יש מקום כבוד גם למבנה ה"מסורתי" ולהנהגה הישנה ההולמת אותו. כאשר החדש לא דורס את הישן אלא משלים ומשכלל אותו אפשר לצעוד ביחד ב"דרך ה' לעשות צדקה ומשפט".

הרב דוד ביגמן, חבר קיבוץ מעלה גלבע, זכה ללמוד אצל גדולי תורה יוצאי ישיבות ליטא בארץ ובחו"ל. היה שותף בהקמת אחת הישיבות הראשונות לנשים ועמד בראשה ובהקמת מסגרת השילוב - לימוד תורה ושירות מלא בצה"ל. שימש כראש ישיבת השילוב בישיבת הקבוץ הדתי בעין צורים והיום ראש ישיבת מעלה גלבע. מלמד גמרא בשיטה מיוחדת הקשובה לכל הקולות הבוקעים מהספרות התלמודית לדורותיה. שימש ברבנות קהילתית במעלה גלבע ועוסק בפסיקת הלכה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il